

M. Otsaveli raamatukauplus
Kilingi-Nõmme al.
Pärnu tn. 46

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID

Nr. 41

Aprill

Ilmub 10—12 korda aastas

1931

Tellimishind aastas 1 kroon

SISU: 1) P. Hamburg: Mõnda meie odava rahvaraamatu arenemisteelt. 2) H. Reiman: Eestlaste rassiline koostis. 3) H. R.: Hõimuaated arvustustules. Soome-Ugri „rassi“ pole olemas. 4) H. B.: Raamatuklubide osast kirjandusturul. 5) Varia. 6) 1. III 31. — 30. IV 31. ilmunud raamatuid. 7) Toimetusele saadetud kirjandust.

Mõnda meie odava rahvaraamatu arenemisteelt.

Odav rahvaraamat, see on rahvusliku kultuuri küsimus. Tal on laiemate rahvahulkade seas täita suur pedagoogiline ülesanne — tutvustada inimkonna kultuurivaradega ja ühtlasi tasandada teed suuremate väärtuste lugemiseks ja mõistmiseks. Hinnalt peab see olema kõigile, ka kõige kehvematele, kättesaadav ja sisult hästi valitud. Ta peab rahuldama kirjanduskunstilisi nõudeid, kuid ühtlasi olema ka algelisemale lugejale mõistetav ja lõpuks veel vastama rahvuspedagoogilistele nõuetele. Seega on ilukirjanduslikul trükisõnal täita tähtsad ülesanded ja kanda suur vastutus.

Sellest tulebki, et kultuurrahvad esijoones on katsunud soetada endile häid ja odavaid rahvaraamatute seeriaid, et neid määratul hulgal rahva sekka laiali saata.

Kas polnud esijoones just vene odavad, mitmesuguste ajakirjade ja ajalehtede kaasannetena, kui ka iseseisvate sarjadena laiali paitsatud raamatud need, mille kaudu eestlased enne ilmasõda tutvusid vene kultuuri ja kirjan-

dusega? Neid sai väikese raha eest suured kogud. Nende kaudu imbus meie haritlaste verre teadmatult tilk-tilgalt vene vaimu. Kas ei anna see praegugi veel tunda, kui mõni kiidab endisi „Niiva“ väärtuslikke kaasandeid ja kurdab meil selliste puudumist, kui ollakse vaimustatud seal avaldatud keskpäraste vene kirjanikkude teostest ja nendega võrreldes tehakse maatasa meie praegune kirjandus?

Seega saavutati kaugeleulatuv mõju, mis end annab meil tunda tänapäevani, mida omakorda süvendavad veel Riia ärimeeste venekeelsed odavad väljaanded. Vaevalt oleks aga keegi asjaosaline läinud samu teoseid ostma kalli hinna eest.

Ka meil ühes rahvusliku ärkamisega kerkis üles odavate rahvaraamatute soetamise küsimus. Läänud sajandi keskpaigast võiksime selliste katsetena märkida J. W. Jannseni „Sannumetoojat“, „Postimehe jutunurka“ ja hiljem mitmesuguseid „Eesti jututoojaid“.

Läinud sajandi viimase veerandi alul ilmub juba iseseisvaid rahvaraamatute seeriaid, nagu 1879 — Laakmanni 12-kopikaline „Eesti Bibliothek Meelelahutaja“ mitmekesise ja kirju sisuga ja umbes samal ajal Schnakenburgi 20-kopikaline „Eesti Rahva-Biblioteek“, mis jõudis ligi poolesaja iseseisva numbrini. Selles ilmusid „Mirandola vürstiproua“, „Kaabakad ehk kuld ei anna rahu“ j. t. kõrval ka selle aja kohta võrdlemisi head materjali, nagu „Dr. Fählmanni kirjad“, M. Pärna „Lahtine aken“, M. J. Eiseni „Tähtsad mehed“, „O. W. Masingi kirjad“, „Kalevala“, Eiseni kogutud rahvajutte j. m.

Pealetungiv venestus surmab nähtavasti meie rahvuslikud sellelaadilised iseseisvad katsed. Mõni aeg tuleb meil leppida ainult mitmesuguste ajalehtede kirjanduslike lisadega („Virulane“, „Olevik“, „Valgus“ jt.). Hiljem, käesoleva sajandi esimesel kümnel hakkavad ajalehed vene lehtede eeskujul andma iseseisvaid „hinnata kaasandeid“. Nendes kaasannetes ilmus ajaviitekirjanduse kõrval ka nimekate meeste töid, näiteks: „Oma Maa“ hinnata kaasandena Emile Zola „Nana“, „Uue Aja“ hinnata kaasandena Ed. Wilde, Juhan Liivi, Eduard Bornhöhe jt. kirjatööde kogud j. m. Ka mitmed perekonnalehed kasvavad sel ajal rahuldada rahva ilukirjanduslike lugemistarbeid.

Alles „Noor-Eesti“ teeb katset iseseisva odava 10-kopikaliste rahvaraamatute seeria väljaandmisega. Kahjuks ei jõua see hästitoimetatud ja valitud seeria kuigi kaugele. Vene odavad seeriad on meie haritlased niivõrra vallutanud, et väikesed rahvuslikud kapitalid ei jõua nendega võistelda ja peavad paratamatult alla andma. Ei aidanud, et seal figureerisid sellised tuntud nimed, nagu Anatole France, Leo Tolstoi, Oscar Wilde, Björnstjerne Björnson, Jakob Schaffner, Juhan Liiv ja Gustav Suits.

Iseseisvuse algpäevil ilmuvad turule „Odamehed“ rahvaraamatud, kuid neidki ei ilmu kuigi palju. Enne esimese täiskümneni jõudmist on kirjastus sunnitud ainelistel põhjustel ettevõtte likvideerima.

Läinud aastakümne keskel alustab Tallinnas „Elu“ kirjastus oma 35-sendilise lugemisvara väljaandmist, mis peab perioodiliselt ilmuma iga 20 päeva järel üks number.

See seeria algab kõigiti soliidset ja rõõmustavalt väärtuslikult Selma Lagerlöfi müstilise „Härra Arne varandusega“ A. H. Tammsaare tõlkes. Kuid see esialgne valiku tasapind langeb juba järgmise numbriga. Ettevõtte lööb kiratsema. Uued numbrid ilmuvad korraldult kindlate tähtpäevadeta ja viie aasta jooksul pole suudetud anda pooltki lubatud numbrite arvust.

Halvem on veel selle seeria sisuväärtuse langemine. Ärilise tagamõttega täidetakse enamik numbreid alaväärtuslike kriminaal- ja seiklusromaanidega, mis ei täida seerialasuvaid rahvuspedagoogilisi ega ilukirjanduslike

nõudeid. Ainult üksikud väärtused on sinna ära eksinud, nagu Björnstjerne Björnsoni „Päivila Sünnöve“, Knut Hamsuni „Viktooria“ (A. H. Tammsaare tõlkes), August Strindbergi „Hemsö rahvas“, Arthur Schnitzleri „Mäng hommikuhämarikus“, Herman Bangi „Neli kuradi“ ja mõned Jack Londoni teosed.

Teoste valik ja tõlkimine näib olevat asjatundmatuis kätes. Enamikul teostel puudub tõlkija nimi ja teated, mis keelest tõlge tehtud. See asjaolu nõrgendab omasoodu niikuini nõrka seeria alust ja kõigutab usaldust selle vastu. Seepärast pole võetud seda seeriat kuigi tõsiselt.

Vahepeal kasvavad läti ärimehed täita seda tühja kohta ja meile soetada odavaid raamatute seeriaid, nagu „Uuem kirjandus“ ja „Unioni“ ilukirjanduslik seeria. See katse aga neil ei õnnestu. Pakutud tõlked on esijooes keeleliselt väga viletsad, kuna need tehti Riias asjatundmatute isikute poolt, kes eesti keelt hästi ei vällanud.

„Unioni“ ilukirjanduslik seeria tahtis lätlaste armust anda armsale maarahvale „maailmakirjandus“ tähtsamaid teoseid päris muidu, nõudes ainult postikuludeks 50 senti 332 lk. raamatu eest (Jack Londoni „Lugu kolmest südamest“). Kuid need Riia juutide odavad raamatuseeriad kadusid varem kui arvata võis, — jättes avaldamata kahel teosel isegi lõpuosad. Paremini ei käinud ka „Unioni“ suurejoonelise „Praktilis-teadusliku raamatukogu“ käsi. Sellest seeriast ei ilmunud ühtegi numbrit, vähemalt mitte meie kirjandusturule.

1928. aasta alul tegi meie suurem kirjastus K.-Ü. „Loodus“ julge katse, anda pidevalt välja odavaid rahvaraamatuid „Looduse Universaal-Biblioteeki“ (LUB) nime all.

Kirjastusel oli küllalt kapitali panna reklaamile ja raamatutele, nii et 25-sendiliste 64-leheküljeliste iga nädal ilmuvate raamatute korrapärane ilmumine oli kindlustatud. Nii tekkiski meie esimene püsivam ja kindlaimelisem rahvaraamatute seeria, mis püsib juba neljandat aastat ja 164 numbrit on järjekindlalt tähtajaliselt turule saadetud.

Kirjastus on selle seeria toimetamises, valikus ja tõlkimises suutnud tööle rakendada meie asjatundlikumad jõud ja parimad tõlkijad. Nii on saanud seeria sisult hea, vastuvõetav kõige laiematele ringkondadele. Tõlked on tehtud originaalidest ja esitatud kõikide rahvaste kirjandust enam-vähem võrdselt, sealjuures silmas pidades nii klassikuid kui ka moodsaid autoreid. Seni on seerias esitatud üle kaheksakümne isesuguse autori töid. Nende üksikasjalisemaks loendamiseks ei piisa käesoleva artikli ruumist.

Üksikuid tuleks nendest aga siiski eriliselt esile tõsta, nagu: Honoré de Balzac „Armasus“, Anatole France „Õnnesärk“, N. N. Gogol „Taras Bulba“, Knut Hamsun „Tuisupea“, Hen-

rik Ibsen „Rahva vaenlane“, V. Krõmovi väärtuslikud reisukirjad: „Dollarite maalt“, „Hakiri maalt“, „Linn-sfinks“, „Oopiumi maalt“ ja „Samuraide maalt“, S. Lagerlöfi „Soosauniku tütar“, B. G. Shaw' „Südamemurdumise maja“, A. Strindbergi „Abielu“, Emile Zola „Uputus“, R. Tagore „Pärandusehoidja“, G. af Geijerstam „Raamat väikevellest“, J. Hašek ja K. Vanek „Vahva sõdur Šveiki seiklused“, rohked Jack Londoni jt. teosed. Siin on rohkesti maailmakirjanduse raudvara, mis jääb ühtlasi ka meie tõlkekirjanduse raudvaraks.

Algaastail korraldas kirjastus lugejate vahel ankeete, mis iga raamatuga kaasas; see võimaldas seeria toimetajail lähemasse kontakti astuda lugejatega ja valikus arvestada lugejaskonna soove ning kiiremini üle jõuda kobamise ja otsingu ajajärgust.

Neist soovidest kasvas ka välja sama kirjastuse teine odav rahvaraamatute seeria, mis ilmub pidevalt juba kolmandat aastat „Looduse Kroonise Romaani“ (LKR) nime all. Lugejad soovisid maailmakirjanduse väärtuovellide ja jutustiste kõrval ka romaane, suuremaid ning mahukamaid teoseid, mida LUBi väikesekaustalisel seeriasse ei saanud mahutada.

„Looduse Kroonine Roman“ on kasvanud „Looduse Universaal-Biblioteegi“ kõrval soliidsemaks odavaks tõlkeseeriaks mitte üksnes meie oludes, vaid võrreldes ka vanemate ja rikkamate kultuurrahvaste vastavate väljaannetega. Seal leidub enamikus rahvusvaheliste kirjandussuuruste parimaid teoseid soliidses väljaandes. Mainitagu neist nimedest ainult üksikuid: Knut Hamsun „Hulkurid“, F. M. Dostojevski „Kuritöö ja karistus“, August Strindberg „Mere rüpes“, Anatole France „Thais“, Sigrid Undset „Kevad“, Henri Barbusse „Põrgu“, Emile Zola „Sa ei pea mitte abielu rikkuma“ ja palju teisi. Need ja teised tuntud nimed garanteerivad seeria sisulise väärtuse ja valiku kõrge tasapinna ning on ettevõttele parimaks reklaamiks.

Mõlemad „Looduse“ odavad rahvaraamatuseeriad rahuldavad oma soliidse valikuga kirjanduslikke ja ka rahvuspedagoogilisi nõudeid. Tõlked vastavad, üksikute eranditega, kus loetavuse seisukohalt tehtud kärpeid ja moderniseeritud tiitleid, ka teaduslikkudele nõuetele.

Peale nende kahe regulaarselt ilmuva odava rahvaraamatu seeria pole meil enam ükski sellelaadiline ettevõtte tõusnud elujõuliseks. „Elu lugemisvara“ seeria, mis ennemgi kiratses, on nähtavasti lõplikult katkestanud oma ilmutumise, kuna peaaegu aastase vaheaja järel pole enam lisa tulnud.

„Elu“ kirjastus tegi katset ka välja anda suuremaid teoseid ja saatis läinud aasta keskel välja „„Elu“ kroonise raamatu“ seeria alguse, mis pidi ilmuma korralikult iga kuu üks number. Kuigi selle seeria esialgne valik ja tõlkedki olid korralikumad kui sama kirjastuse

„lugemisvaras“, pole see seni veel omandanud elujõudu. Umbes kümne kuu jooksul on suudetud välja anda kolm numbrit, Octave Mirbeau „Piinade aed“, V. B. Ibanez „Areen“ ja Edgar Wallace „Võlur“. See on väiksem protsent antud lubadustest kui „lugemisvara“ juures.

Siin võiks mainida veel Eesti Kirjanduse Seltsi odavat rahvaraamatute seeriat, mille ilmumine pole seotud tähtaegadega ega kuulu seega perioodika hulka. Seal pole väljaanded painutatud hinnaltki ühise vormi alla, vaid iga teos on isehinnaline ja -paksune. Kuid valikult on see soliidne. Seal on ilmunud kodumaa vanemate kirjanikkude koguteoseid kui ka nimekaid välismaa autoreid. Mainitagu neist W. Shakespeare „Veneetsia kaupmees“, G. Hauptmanni „Kangrur“, Rabindranath Tagore „Laevahukk“, Ivan Turgenev „Aadlipesa“, André Maurois „Ariel ehk Shelley elulugu“, J. Rainis „Joosep ja tema vennad“, Gottfried Kelleri, H. G. Wells'i, John Galsworthy jt. tunnustatud meistrite töid. Tõlkelte on see valik sama korrektne kui kõik teisedki Eesti Kirjanduse Seltsi tõlketeadused.

Umbes samalaadilistena võiks mainida veel Eesti Õpetajate Liidu noorsooraamatuid, jutukirjastikke, reisuvesteid, eluloo- ja populaarteaduslikke seeriaid. Nendel on täita juba kitsam, puhtpedagoogiline ülesanne noorsoo seas, samuti kui „Pääsukese“ lasteraamatutel ja O. Luige „Jutupaunal“. Neid aga ei saa paigutada odavate rahvaraamatute seeriade hulka.

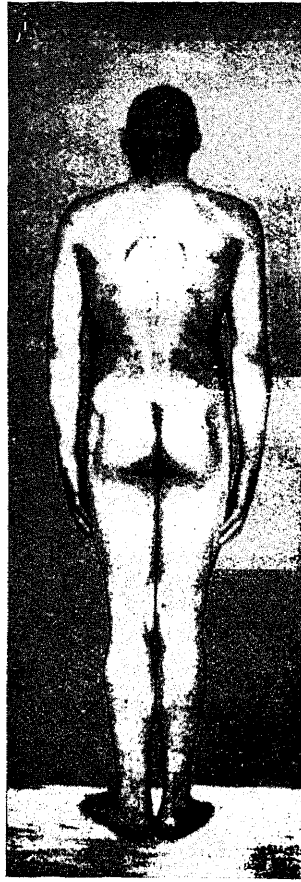
Lõpuks võiks mainida veel ajalehtede joonealuste romaanide äratõmbeid, mis ilmuvad ka odavate raamatutena müügile. Seda on praktiseerinud „Jutuleht“, „Kaja“, „Rahva Sõna“, „Postimees“ jt. Need pole alati kõige halvemad ega väärtusetud, kuid on jäänud viimasel ajal siiski täiesti varju. Eriilmelised poliitilised ajalehed on katsunud seal avaldada sageli oma poliitilist ilmavaadet propageerivaid ilukirjanduslikke teoseid. Nii näiteks on ilmunud „Rahva Sõna“ joone all selliseid üldtuntud teoseid, kui Victor Hugo „Õuduse aasta 1793“, Upton Sinclair „Pärast veeuputust“ jt.

Nagu näeme, on meie odavate rahvaraamatute arenemistee olnud väga hüppeline, konarlik ja seal leiduvad pikemaajalised tühikud. On siis ka kindel, et need raamatud pole suutnud täita neid suuri ülesandeid, mis nad suurrahvaste juures pidevalt ilmutades täidavad ja mida meiega sellistest seeriatelt oleme õigustatud nõudma. Viimasel ajal, tänu „Looduse Kroonisele Romanile“ ja „Looduse Universaal-Biblioteegile“, on asi meilgi võtnud püsiva ja pideva ilme. Seega osutub lõpuks ometigi see rahvuskultuurilisel tähtis ülesanne enam-vähem rahuldavalt lahendatuks ilukirjanduslikus osas, kuna populaarteaduslikud odavad raamatud meil seni veel puuduvad. Nende soetamine on tuleviku küsimus.

P. Hamburg.

Tüüp: ülekaal. ida-balti.
(H. Reiman: Eestlaste rassiline koostis, joon. nr. 19.)

Tüüp: daalia, alpiini sugemetega.

Tüüp: ülekaaluvalt põhja. (H. Reiman: Eestlaste rassiline koostis, joon. nr. 17.)

H. REIMAN **EESTLASTE RASSILINE KOOSTIS** HIND 4 KR. 80 S.

SISU.

I. **Rassitunnuste kujunemine.** — Rassi mõiste. — Rassitunnused. — Pärvusseadused. — Tähtsamaid rasse.

II. **Eestlaste rassitunnused.**

1. **Pikkus.** — Pikkus rassitunnusena. — Eesti mehe pikkus. — Eesti mehe pikkuse maalaline erinevus. — Eesti naise pikkus.

2. **Kehaproportsioonid.** — Kehaproportsioonid rassitunnustena. — Kehapikkuse keskoht ja jalgade pikkus. — Tüvi ja selle osad. — Kere pikkus. — Naba kõrgus. — Olanukkide ja rinnakutipu kõrgus. — Ölgade laius. — Rind. — Puusad ja vaagen. — Jäsemed.

3. **Pea.** — Pea rassitunnusena. — Eesti mehe peamõõdud. — Koljumaht ja ajukaal. — Eesti naise pea.

4. **Nägu ja selle manused.** — Nägu rassitunnusena. — Eesti mehe nägu. — Eesti

naise nägu. — Suu. — Nina. — Silmad. — Kõrvad.

5. **Värvus.** — Värvus rassitunnusena. — Nahk. — Karvad. — Silmade värvus. — Eesti naise värvus.

6. **Vererühmad.** — Vererühmad rassitunnusena. — Vererühmade koostis mitmesugustel rahvastel. — Eestlaste vererühmad.

III. **Eestlaste rassiline koostis ja eesti tüüp.** — Eestlaste rassitüübid. — Arvamusi eestlaste rassilisest kuuluvusest. — Keskmine eestlane.

IV. **Eestlaste rassilised hõimlussuhted.** — Eestlaste komponentrasside päritolu. — Eestlaste rassihõimud.

V. **Eestlaste rassiline kujunemine.** — Muistsed Baltimaa elanikud. — Muistsete „lääne-soomlaste“ Baltimaale tulek. — Eestlaste rassiline kujunemine ajaloolisel ajal.

Kasutatud kirjandus.

Aineregister.

Teoses on esitatud suur hulk meie avalikus elus tuntud isikute pilte, muu seas ka viimase iluduskuniganna pilt, ühes nende tõulise päritolu määramisega.

Hõimuaated arvustustules.

Soome-Ugri „rassi“ pole olemas.

H. Reiman (Stat. Keskb. Üldb. juhataja):
Eestlaste rassiline koostis. 176 lk.
60 pilti ja joon. Hind 4 kr. 80 senti. K./Ü. „Loodus“, 1931.

Arvulise väiksuse, kultuurivaese mineviku ja valitseva poliitilise olukorra tõttu oli eesti rahvusliku ärkamise üheks iseärasuseks kultuursemate hõimurahvastega sidemete otsimine ja nende toetusel enese kui rahvuse tunnustamise taotlemine. Pealegi olid siin eeskujuks soomlased ja ungarlased, kes suuremaks rahvusvaheliseks kaaluks otsisid enesele laialdasemat seljatuge, niiöelda kultuurilist asumaad. Nende rahvustegelaste eestvõttel tekkis ka osa eestlaste poolt innukalt kaasa harrastatav Soome-Ugri ja Turaani liikumine, mille aluseks on keeleteadlaste agarusest loodud veene, et oleme ka kultuuri- ja tõu- (rassi-) sugulasi kõigi rahvastega, kellega seob meid keelesugulus.

Seejuures aga jäetakse arvestamata tõsiasi, et moodsas rahvasteteaduses keeleteadusest palju suurema tähtsuse on omandanud muinsusteadus ja eeskätt pärivuseuurimistel põhinev inimesteadus — antropoloogia. Viimased näitavad vastupidist; samuti ajaloolistel uurimistel on ammugi selgunud, et keelesugulus ei tähenda veel sugugi tõusugulust. Nii, teataval määral keelise pärivuse alusel loevad rumeenlased endid tänini roomlaste ja kreeklased — muinaskreeklaste otsesteks järeletulijaiks. Ent tõuliselt on rumeenlased moodustunud kuidagi ladina keele omandanud muinasdaakialaste, gootide, hunnide, slaavlaste, avaaride, langobardide ning ungarlaste segust; praegused kreeklased aga — vanakreeklaste järeletulijate, albaanlaste ja slaavlaste segust. Samuti on lugu romaani keeli kõnelevate rahvastega Prantsusmaal ja Pürenee poolsaarel: tõuliselt on neil vähe ühist vanade roomlastega, — näit. Põhja-Prantsusmaa elanikud on tõuliselt rohkem anglosaksid, kui inglased ise.

„Turaani“ rahvaste oletatava suguluse suhtes väidab Berliini ülikooli juures asuva Ungari Instituudi direktor Gragger, et ka keeleteadus ikka rohkem ja rohkem kahtlust avaldab nn. uurali-altai keelte suguluse kohta; ajalugu räägib vastu ühise põlvnemise teooriale; antropoloogia näitab, et „turaani rahvad“ kuuluvad erinevasse tüübesse.

Samuti nn. „soome-ugri hõimude“ seniväidetud tõuline sugulus osutub väga küsitavaks, kui peame silmas, et, näiteks, ostjakid ja vogu-

lid on väikesekasvulised, pikapealised (dolihokefaalid) ja tumedavärvuselised, mordvalased aga suurekasvulised, lühi- või ümmarpealised (brahühükefaalid) ja heledavärvuselised; või samuti Soomes hämelased — blondid, nende naabrid karjalased ja eriti laplased aga tõmmumad. Kui kõiki tõsiasi, mis räägivad soome-ugri rassistüübi kehalise ühisuse hüpoteesi poolt või vastu, ettevaatlikult ja kriitiliselt kaaluda, siis jõuame paljude selgete antropoloogiliste tüüpide tunnustamisele ja väitele, et etnograafiliselt moodustatud soome-ugri või uurali-altai kogumõiste ei leia mingisugust toetust puht-loodusteaduslikkude uurimiste tulemustest.

Kuna tõulist ja keelelist ühtekuuluvust Ida-Euroopas peab hoidma lahus iseäranis teravalt, siis peame võtma enam kui ettevaatlikult ka väiteid eestlaste hõimlusest teistega, kuni seda pole tõestatud antropoloogiliselt. Kuigi säärane töö pole nii kerge kui keeleteaduslikud oletused, annab ta — tuginedes tõsiasi, et paljud tõutunnused pärivuses alluvad Mendeli pärivuseadustele — kindlama aluse üksikute rahvaste suguluse eitamiseks või jaatamiseks.

Vähe sellest — antropoloogilised uurimised näitavad meile, kui vähe leidub praegusel ajal kultuurrahvaste juures puhtaid tõuge, eriti Euroopas. Rahvad on olnud ja on kõrgel määral kokkupuutumises üksteisega, kas aegamööda üksteist mõjustades maa-alalise naabruse ja kaubandusliku suhtlemise tõttu, või jälle segamini sattudes rahvasterändamise, vallutussõdade ja looduskatastroofide tõttu. Peaaegu iga ajaloo lehekülj ja iga labidatäis nn. eelajaloolisest ajast sisaldab ja räägib rahvaste ja suguharude rändudest ja reikist, nii et nende segunemist ja sellega enamil juhtudel tõuristumist peab käsitlema mitte erandina, vaid reeglina — ühevõrra nii kultuur- kui ka loodusrahvaste juures. Hoogsalt väljendas seda tõsiasi omaaegne Prantsuse minister Ch. Lambert: prantsuse rahvas on kõik euroopa rassid ühendatud, ta on eurooplaste ühine mälestussammas. Ärgu kõneldagu prantsuse rassist — seda ei ole!

Sedasama võime öelda ka eestlastest: ärgu kõneldagu eestlastest kui soome või koguni soome-ugri tõugu rahvast. Esiteks säärast rassi moodne antropoloogia ei tunnusta ja teiseks, eestlased pole puhtatõuline rahvas, vaid on moodustunud Balti mere idarannikul mitmesugustest tõusugemetest, kuuludes vaid keelelt nn. soome-ugri keelte rühma.

H. R.

Raamatuklubide osast kirjandusturul.

Viimasel ajal nii laialdase tähelepanu osaliseks saanud raamatuklubid on valmistanud küllalt peavalu kirjastajaile, kes eriti Inglismaal on teinud rohkesti kihutustööd nende vastu. Üldiselt valitseb arvamus, et nad on saanud alguse Ameerikas, kuid see arvamus on ekslik, kuna esimene raamatuklubi tekkis Prantsusmaal „Sequana“ nime all. Tekkimist ei põhjustanud mingil viisil kaubanduslikud kaalutlused, mis nüüd on paljudes maades saanud raamatuklubide juhtivateks printsiipideks. Prantslased on teatavasti väga teadlikud rahvusliku kunsti tähtsuses rahvusliku iseloomu kujundamisel ja rahvusliku prestiiži alalhoidmisel välismail. Grupp prantslasi, olles nõrindud kaasaegse prantsuse kirjanduse halvast kuulsusest teistes maades — kuulsusest, mis rajatud asjaolule, et kõige ebakasinamad prantsuse romaanid on peaaegu ainsad eksporditavad — asutavad ühingu, mille ülesandeks oli tuntud kirjandustegelastest koosneva komitee juhatusel soovitada ja arvustada üheksa raamatut kuus, millest parim pidi eraldi trükitama ja köidetaama ning ühingu liikmeile saadetama. Nii lootsid nad tõsta prantsuse kirjanduse taset välismail ja võita kirjanikele, kes seda tõesti väärivad, tunnustust, mida neile keelas lugemislaisk maailm. Nii alguse saanud „Sequana“¹ suureneb liikmete arv iga aastaga ja praegu on tema väljaandeil 7000 alalist tellijat.

Hoopis laiaulatuslikumale alusele on prantslaste idee rakendatud Inglismaal ja eriti Ameerikas. Uus-Maailmas on see kujunenud päris suuretegevõtteks ja ähvardab lämmatada paljudki nooremad ja nõrgemad kirjastused. Arvestades ameeriklaste poolehoidu kõigile standarditud kaupadele ja nende, võiks koguni öelda, harimatust humanistlikus suhtes, on ameerika raamatuklubi suurel määral vallutanud kirjandusturu, lubades oma liikmeile iga kuu autoriteetlikkude kirjanikkude ja arvustajate poolt parimaks tunnustatud raamatu koju saata, eriti lugemishimulistele aga lisaks veel paremuselt järgmiste nimestiku. Ühendriikide keskklass, mis peale ajalehtede ja piltajakirjade üldse väga vähe loeb ja seetõttu vaevalt mingit kirjanduslikku kriteeriumi omab, haaras meelsasti kinni võimalusest hiilata oma kultuurilisusega ja soetada endale „garanteeritud“ parimaid raamatuid, end ise nende valikuga ja sellega seotud eksimisevõimalustega vaevamata. Ameerika raamatuklubi omab paariaastase olemasolu järel juba hiiglahulka liikmeid ja ta menu rahva seas aina kasvab.

Säärane klubi oleks ju tervitatav nähtus kirjanduse levitajana rahva seas, ent kirjastajate seisukohast ta pahed kaaluvad üle ta vourused. Tohutut tulu saab muidugi kirjastaja, kelle raamatunnistatakse teatud kuu parimaks, sest säärasel puhul muutub küsimuses oleva raamatu tavaline tiraaž kümnekordseks. Paratamatult kaotavad aga kõik teised kirjastused selle nende

raamatute potentsiaalsete ostjate ebaõiglase jao- tuse all, sest isikuist, kes omandanud raamatu- klubi liikmena juba ühe raamatu kuus, vähe- sed ostavad veel teise ja kolmanda.

Selline olukord oleks siiski talutav, kui tel- lijaile pakutaks tõepoolest kuu parimat raamatut. Seda ei juhtu aga pea kunagi, sest raamatut valiv komisjon peab ikka arvestama liikmete hulka ja nende vaimset taset ja sellest tingitud maitset ning on sageli olnud sunnitud heitma kõrvale parema raamatu ja soovitava sellist, mis enam vastab liikmete enamuse maitsele. Seega üksi kaotavad raamatuklubid oma ideelise võrvingu ja muutuvad puhtkaubanduslikeks ette- võtteiks.

Euroopa maadest on raamatuklubi leidnud suurimat poolehoidu Inglismaal, kust ta ees- otsas seisavad sellised nimekad kirjanikud, nagu Hugh Walpole, J. B. Priestley jt. Kirjastajate ja osa lugejapubliku seas on ta tegevus äratanud teatud pahameelt ja asjaomane ajakirjandus on ta kohta mitmel puhul laitvalt sõna võtnud.

Ka Saksamaal on asutatud raamatuklubi, kuid ka seal pole ta liikmete arv eriliselt suur; Saksas on kirjandusest huvitatud kiht küll kaunis rohke- arvuline, ent oma maitstes niivõrt iseseisev, et enamik eelistab valikut klubi nõuandeta.

Üldiselt peab tähendama, et kuigi raamatu- klubi idee on võrsunud Euroopas, pole ta siin nii kodus kui teispool „suurt lomp“, sest euroop- lased pole kaugeltki nii hästi distsiplineeritud heaks kiitma autoriteetide poolt tunnustatud teo- seid ja vaateid, kui nende nii ekslikult vaba- melseiks peetud nõod Uus-Maailmas. H. B.

ROMAANIVÖISTLUS eestikeelse raamatu 400-aastase juubeli puhul.

Viimane tööde esitamise tähtpäev 1. mai 1934. a.

1929. a. alul* kuulutas K./Ü. „Loodus“ välja romaanivõistluse eestikeelse raamatu 300-aastase juubeli puhul, — peeti ju viimase ajani vanimaks eestikeelseks trükitooteks 1632. a. trükitud H. Stahli „Kodu- ja käsiraamatut“.

Kuid Eestimaa Kirjanduse Seltsi raamatu- kogust juhuslikult leitud katkendid Wittenbergis trükitud eestikeelsest katekismusest nihutasid eesti raamatu ea ligi 100 aasta võrra kauge- male, s. o. 1535. aastale.

See leid lükkas 3 aasta võrra kaugemale ka eesti raamatu juubeli pühitsemise, samuti väljakuulutatud romaanivõistluse. Vastavalt muu- tunud olukorrale määras K./Ü. „Loodus“ möödu- nud aastal tööde vastuvõtmise viimaseks täht- päevaks 1. mai 1934. a.

Kuna 1929. aastal välja kuulutatud täht- päev, 1. mai 1931. a., on juba ukse ees, siis tule- tatakse asjast huvitatuile veel kord meelde, et tööde esitamiseks on aega kolm aastat.

* „Kirjanduslikke Uudiseid“ nr. 23/24.

Hollandist.

Hollandi kirjastajate liit on hiljuti lasknud valmistada filmi, mida kavatsetakse kasutada huvi tõstmiseks raamatute vastu. „Times“i teadetes käsitleb film kogu raamatutootmise ajalugu, alates kiilkirjaga ja papiüruserullidega ning lõpetades moodsa piltajakirja produtseerimisega. Nagu „Times“ väidab, olevat film kõigiti väga hea, kuid viimane osa kannatavat veidi selle all, et stsenaariumi kirjutaja ja filmijuht polnud nähtavasti küllalt tuttavad kirjanikkude ja kirjastajate tegeliku eluga. Raamatu huvides tuleb soovida, et filmi näidataks võimalikult paljudes mais.

Skandinaaviast.

Kolm tähtsat skandinaavia kirjastust — Albert Bonnier Stokholmis, Gyldendalske Boghandel Kopenhaagenis ja Gyldendal Norsk Forlag Oslos kuulutasid läinud aastal ühise võistluse välja Põhjamaise romaani võistluse nime all. Võistlusest võivad võtta osa seni ilmutamata romaanid ühes kolmest skandinaavia keelest. Käsikirjade vastuvõtmine lõppes 1. veebr. 1931, nii et lähemal ajal on oodata tulemuste avaldamist. Läbivaatamist toimetab igal maal kolmeliikmeline komisjon ja iga maa kohta on välja kuulutatud kolm auhinna — esimene 10 000 krooni suuruses. Hiljem vaadatakse üheksa parimaks tunnustatud romaani veel kord koosseisult uue komisjoni poolt läbi, kes parima neist valib ja sellele 25 000-kroonise auhinna määrab lisaks ennesaadule.

Venemaalt.

Leningradi kirjastuses „Vremja“ ilmuvad Stefan Zweigi kogutud teosed seitsmes köites. Sisesejuhatuse on neile kirjutanud Maksim Gorki ja väljaanne on varustatud Stefan Zweigi enda poolt eriti vene lugejale kirjutatud eessõnaga. Esimesed kuus köidet on juba väljas, seitsmes ilmub lähemal ajal.

Inglismaalt.

Pealkirja all „Õitsev tõendus“ kaitseb „Manchester Guardian“ teooriat, et halb majanduslik aasta on kasuks autorile, kirjastajale ja raamatukaupmehele. „Kui on vähem raha kulutamiseks rõivaile, reisudele ja mööblile, muutub laenu-raamatukogu kaart järjest vajalikumaks; kui äri läheb halvasti, tekib tugevam tung pääseda tegelikust elust armastuse, reisude, roimade ja seikluste romantilisse maailma.“

Prantsusmaalt.

Pariisis on jällegi saabunud kirjanduslikkude auhindade väljajagamise ajajärk. Neid on nii palju tekkinud viimasel ajal, et nad enam väärust ei oma isegi reklaami mõttes ja kuldfran-

kideks ümber arvatuna on ka nende tegelik väärtus õige väike.

Goncourt'i auhinna kõrval omab suurimat tähtsust ikka veel Fémina-Vie Heures'i oma, mille tänavu sai Marc Chadourne oma läinud talvel ilmunud romaani eest „Cécile de la Folie“. Romaan on autori teine raamat ja osutab küll tundeküllust ja keelelist puhtust, ei hiilga aga just erilise originaalsusega. Mainitud auhinna žürii on liiga kiindunud traditsioonidesse, et prantsuse kirjanduse määratud aastatoodangust välja noppida midagi tõesti väärtuslikku. André Malraux ja Jean Giono, kes tänavu oleksid kindlasti pidanud saama auhinna, said esimesel valimisjärgul kumbki ainult ühe hääle.

Teatavasti on enamikul prantsuse kirjanikest veel mõni kodanlik amet: nad on kas arstid, töösturid, insenerid või, mis eriti sageli esineb, diplomaatlikudel aladel tegevad. Kui loendada näiteks kirjanikke-diplomaate, siis leiame ühe saadiku, Paul Claudel'i; ühe täisvolilise ministri Briand'i kabinetist, Léger', kes kirjutab kahe-kordse varjunime Saint-Léger-Léger ja Saint-John-Perse'i all; kaks saatkonnasekretäri: Jean Giraudoux' ja Paul Morand'i; kolm ministeriaaldirektorit: tuntud arvustaja Crémieux', kuulsal ajaloolasel Georges Girard'i ja Maurice Martin'i, kes avaldab oma romaanid Martin Maurice'i nime all.

Hispaaniast.

Remarque'i ja Glaeseri sõjaromaanide muinasjutuline edu on äkki murdnud jää, mis aastakümnete jooksul saksa kirjandust Hispaanias kättis. Kuna Heinrich Mann'i „Jumalannad“ olid veel mõni aeg tagasi viimaseks hispaania keelde tõlgitud teoseks, tärkavad nüüd saksa-keelsete raamatute tõlked kui seemned pärast vihma.

Juba ilmunud on Zweigi „Der Kampf um den Sergeanten Grischa“; Kesteni „Ein ausschweifender Mensch“, Renni „Krieg“ ja Dwingeri „Armee hinter Stacheldraht“. Ettevalmistusel on veel Wassermann'i teos Kolumbusest.

Itaaliast.

Itaalia siseministri abi on saatnud prefektidele ringkirja, mis käsib rea kirjanduslikke teoseid, muu seas ka Gorki, Gogoli, Tolstoi, Turgenevi ja Jack Londoni omi, ära korjata. Põhjenduseks on öeldud, neid raamatuid müüdivat Itaalias niivõrt odavalt, et see võivat ainult kirjastaja kahjuga sündida. Seetõttu ollakse veendunud, et siin pole tegemist lihtsa raamatutelega kauplemisega, vaid levitamisega propaganda otstarbeks ja nimelt tolle õhkkonnaga vastuolus asuvas vaimus, milles fašism tahab kasvatada noorsugu.

1. III 1931. — 30. IV 1931.

ILMUNUD:

H. Reiman

EESTLASTE RASSILINE KOOSTIS

176 lk. 60 pilti ja joon. Hind 4 kr. 80 senti.

Aug. Vaga

Botaanika õpperaamat keskkoolidele

148 lk. 121 joon. Hind 2 krooni.

SISU: Koppvetikas. — Vesijuus. — Nui-
vetikas. — Kruvivetikas. — Sulg-
vetikas. — Adru. — Heinabakter. — Teised
bakterid. — Kärbsesallitus. — Kartuliseen. —
Hallituseeseen. — Leivahallitus. — Õllepärm. —
Lehmanisa. — Tungaltera. — Põldsampinjon. —
Pääkseen ja murumuna. — Kõrreerooste. — Seinakorp. — Rakistaimed. — Kälolina. — Kälolina põlvede vaheldus. — Turbasammal. — Helvesammal. — Maarjasõnajalg. — Põldosi. — Karukold. — Õistaimed. — Juur. — Eriliste ülesannetega juured. — Vars. — Sõlmed ja sõlmehahvikud. — Varre kuju. — Moondunud varred. — Leht. — Lehe kuju. — Lehe serv. — Liitlehed. — Lehe roostus. — Lehe asetus varrel. — Moondunud lehed. — Karvad. — Õis. — Ühe- ja kahesugulised õied. — Õiekate. — Õiepõhi. — Paljasseemneliste taimede õie ehitus. — Õite tolmumine. — Tuulelembeste taimede iseärasusi. — Putukalembeste taimede õie iseärasusi. — Õite iseärasusi isetolmumise takistamiseks. — Õieosade algupära. — Õite diagrammid. — Õisikud. — Vili. — Seeme. — Ühe- ja kahelehelised taimed. — Taimede liigitamine.

Pierre Louys

NAINE JA HÜPIKNUKK

(Looduse Universaal-Biblioteek nr. 161/162.)
128 lk. Hind 50 senti.

Aug. Tammekann ja Edg. Kant

Maailma maad ja rahvad

Tänapäeva maailm sõnas ja pildis.

IV vihik: Tulevikumaa. Ladina-Ameerika. (II osa.)
V vihik: Dollaritemaa. Anglo-Ameerika. (I osa.)
(Iga vihik — 2 kr. 50 s. üksikmüügil, tellijaile — 1 kr. 50 s. ilmub 1 vihik kuus, kokku 18 vihiku.)

...Seni ilmunud vihud on välja antud heal paberil, suures formaadis, rikkalikult varustatud huvitavate piltide ja kaartidega. Vihkudes leidub ka mitmevärvilisi pilte, mis trükitehniliselt hästi õnnestunud. Üldse tuleb mainida, et piltide valik on hea ja pildid ise tehniliselt laitmatud.

Sisuvahik on hästi õnnestunud — kohati on ilmunud vihkude leheküljed niivõrt huvitavalt kirjeldatud, et loed nagu mõnd põnevat romaani.

Hinna suhtes on „Maailma maad ja rahvad“ ainulaadne katse. Seni pole riskinud veel ükski kirjastusäri saata turule niivõrt odavahinnalist populaarteadusl. kirjandust.

Võiks loota, et sellega võidetud lugejaskonna poolehoid tasub kirjastamise kulud siiski.

„Eesti naine“ nr. 3, 1931.

Vastutav toimetaja: Hans Männik.

K. Mattieseni trükikoda O/Ü, Tartus, 1931.

ILMUMISEL:

- 1) **EESTI ENTSÜKLOPEEDIA** 8 andes. (Esimene vihik ilmub 1931. a. augustikuul. Eellistajale erakordsed hinnasoodustused.)
- 2) Ed. Wilde: **Astia vastu. Paula pulmad** ja teised jutustused. (Kogutud Teosed XVII.)
- 3) K. Tassa: **Seadused maksujõuetuse kohta.**
- 4) R. Schulbach: **Palvekirjade ja dokumentide vorme.**
- 5) A. Borkvell: **Analiüütilise geomeetria õpperaamat keskkoolidele.**
- 6) Claude Farrère: **Kultuurinimesed.** (LKR nr. 29.)
- 7) Edgar Wallace: **Surma meloodia.** (LUB nr. 163—164.)
- 8) T. Witismann: **Köögi käsiraamat.**
- 9) Fr. Puusepp: **Soome keele õpetus algajale.** (Grammatika, lugemik ja sõnastik.)

Toimetusele saadetud kirjandust:

„AJALOOLINE AJAKIRI“,

1930. A., NR. 1—NR. 4.

Akadeemilise Ajaloo-Seltsi väljaanne.

Tellimishind aastas 2 kr. 40 senti, üksiknumber 70 senti.

Nr. 1/2 — 1930. **SISU:** P. Treiberg. Akadeemiline Ajaloo-Selts aastail 1920—1930. — P. Johansen. Eesti asustusuurimise ülesandeist. — H. Sepp. Meie sõjaajaloo uurimise seniseist saavutisist ja tuleviku ülesandeist. — Juhan Vasar. Rootsi aja senisest uurimisest ja edaspidistest uurimisülesannetest, eriti Liivimaa suhtes. — H. Moora. Meie arkeoloogilise uurimise seniseid saavutisi ja lähemaid ülesandeid. — F. Leinbock. Eesti etnograafia seniseid saavutisi ja tuleviku ülesandeid. — R. Övel. O. Liiv. Eesti riiklikust arhiivindusest. — O. Liiv. N. Treumuth. Allikpublikatsioonidest Eesti iseseisvusaegses ajaloo kirjanduses. — O. Sild. Kirikoolilise töö sihtjooned Tartu ülikooli usuteaduskonnas. — Jüri Uluots. Eesti õigusajaloo senisest uurimisest ja tuleviku ülesandeist. — O. Freymuth. Meie arhitektuuriajaloo seniseist saavutisest. — Hans Kruus. Eesti kihelkondade ajaloo koostamisest. — Varia.

Nr. 3 — 1930. **SISU:** Hans Kruus. Arkamisaja pärandus Eesti ajaloo uurimisele. — H. Moora. Balti muinasteadlaste kongress Riias 19.—23. aug. 1930. — P. Johansen. Analecta estonica. — H. Kleis. Akadeemiline Ajaloo-Selts 10. tegevusaastal 1929—1930. — A. Oinas. Adrian Virginius'e kiri Erik Dahlbergile. — Varia.

Nr. 4 — 1930. **SISU:** A. Soom. Märkmeid Saaremaa rahvakooli kohta XIX sajandil. — H. Kruus. Liivimaa rüütelkonna rünnak eesti seltside vastu 1881. a. — P. Johansen. Analecta estonica. II. — P. Haliste. Eduard Meyer†. — P. Johansen. Uus teos Vana-Liivimaa algusaegade kohta. — N. Treumuth. Eestikeelne duellilekutse aastast 1679. — Varia.

